

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Český jazyk

8. ročník

inovace a zkvalitnění výuky směřující k rozvoji čtenářské a informační gramotnosti

Karel IV.

na odborném textu si žáci prozkoušejí své znalosti o slohovém útvaru charakteristika, při práci s textem si zopakují učivo o synonymech, vytvoří interview

vl.znak: UM-ČJ

Charakteristika

Slohový útvar zachycující psychické i fyzické znaky sledované osoby (zvířete, robota...).

Základní dělení:

1. Přímá
2. Nepřímá
3. Vnitřní
4. Vnější interview

Interview

Je rozhovor mluvčího s významnou osobou s cílem zveřejnit názory, myšlenky, postoje a získat zajímavé informace o osobě a životě dotazovaného. V dialogu se střídají otázky novináře, redaktora, reportéra a odpovědi tázaného.

Jak asi vyhlížel Karel IV.?

1.část:

Dobové malby i reference kronikářů se . Avšak antropologicko-lékařský průzkum Lucemburkových tělesných pozůstatků přinesl řadu údajů a dosavadní představy objektivizoval. Při vědecké rekonstrukci Karlovy podoby bylo užito hned metod uplatňovaných v soudobé antropologii a kriminalistice. Leccos napověděla např. technika

superprojekce profilu dochované lebky do dobových portrétů. Elementární vizuální představu obohatila též fakta konstatovaná při vědeckém průzkumu dobře dochované Karlovy lebky a kostry.

Karel měl velkou krátkou _____ s mohutnou obličejovou částí a s vysokým čelem. V pozdějším věku se čelní partie ještě opticky zvýšila lysinou. Silný masitý nos, u kořene zřetelně zaříznutý, na špici ostrý, byl viditelně zdeformovaný utrpěným _____. V hřbetní části byl zvlněn a vyhnut doleva. Tvář měl Lucemburk širokou, oči tmavohnědé, vlasy a vousy tmavě kaštanové, zuby až do _____ skonu zcela zdravé. K stáru Karel zešedivěl. Vzhled králův natrvalo poznamenala vyhojená _____ rána, která v obličejí zanechala dlouhou, poměrně hlubokou jizvu, začínající u levého obočí, vedoucí přes nos a končící na pravé tváři. Studium kostry vysvětlilo rozporuplné zprávy o králově vzrůstu. Karel patřil ve své době k lidem nadprůměrně velkým, měřil asi 173 cm. Byl urostlý, svalnatý, výtečné fyzické dispozice získal patrně tréninkem v mládí. Asi v _____ života však utrpěl deformaci horní části páteře. Někdy na podzim r. 1350 Karel IV. prý těžce onemocněl. Čtyřiatřicetiletého muže, předtím vždy čilého, statného, milujícího turnajová klání, obestřela vidina smrti. Zcela _____, nevládl rukama ani nohama. (Prudký záchvat dny?) Bezvládnost těla _____ provázena jakousi další vážnou vnitřní chorobou. Čtyři měsíce byl král upoután na lůžko. A teprve po deseti měsících se mu navrátila pohyblivost údů. Avšak dřívější _____ kondice byla tatam. Lucemburkova záda se prohnula do oblouku, hlava zůstala trvale nakloněna trochu vpřed a doleva. Chtěl-li se Karel otočit, musel si pomáhat trupem, šíje byla takřka strnulá. Došlo k částečné blokádě krčních obratlů a ke vzniku obloukovitých zad. Hybnost hlavy, nadále vychýlené vlevo dolů, byla trvale snížena. Také _____ postavy zůstala o 3 až 4 cm nižší.

Úkol: Doplň v textu chybějící slova.

Jak asi vyhlížel Karel IV.?

1.část:

Řešení:

Dobové malby i reference kronikářů **se liší**. Avšak antropologicko-lékařský průzkum Lucemburkových tělesných pozůstatků přinesl řadu údajů a dosavadní představy objektivizoval. Při vědecké rekonstrukci Karlovy podoby bylo užito hned **několika** metod uplatňovaných v soudobé antropologii a kriminalistice. Leccos napověděla např. technika superprojekce profilu dochované lebky do dobových portrétů. Elementární vizuální představu obohatila též fakta konstatovaná při vědeckém průzkumu dobře dochované Karlovy lebky a kostry.

Karel měl velkou krátkou **hlavu** s mohutnou obličejovou částí a s vysokým čelem. V pozdějším věku se čelní partie ještě opticky zvýšila lysinou. Silný masitý nos, u kořene zřetelně zaříznutý, na špici ostrý, byl viditelně zdeformovaný utrpěným **zraněním**. V hřbetní části byl zvlněn a vyhnut doleva. Tvář měl Lucemburk širokou, oči tmavohnědé, vlasy a vousy tmavě kaštanové, zuby až do **svého** skonu zcela zdravé. K stáru Karel zešedivěl. Vzhled králův natrvalo poznamenala vyhojená **sečná** rána, která v obličejí

zanechala dlouhou, poměrně hlubokou jizvu, začínající u levého obočí, vedoucí přes nos a končící na pravé tváři.

Studium kostry vysvětlilo rozporuplné zprávy o králově vzrůstu. Karel patřil ve své době k lidem nadprůměrně velkým, měřil asi 173 cm. Byl urostlý, svalnatý, výtečné fyzické dispozice získal patrně tréninkem v mládí.

Asi **v polovině** života však utrpěl deformaci horní části páteře. Někdy na podzim r. 1350 Karel IV. Prý těžce onemocněl. Čtyřiatřicetiletého muže, předtím vždy čilého, statného, milujícího turnajová klání, obestřela vidina smrti. Zcela **ochrnul**, nevládl rukama ani nohama. (Prudký záchvat dny?) Bezvládnost těla byla provázena jakousi další vážnou vnitřní chorobou. Čtyři měsíce byl král upoután na lůžko. A teprve po deseti měsících se mu navrátila pohyblivost údů. Avšak dřívější **fyzická** kondice byla tatam. Lucemburkova záda se prohnula do oblouku, hlava zůstala trvale nakloněna trochu vpřed a doleva. Chtěl-li se Karel otočit, musel si pomáhat trupem, šíje byla takřka strnulá. Došlo k částečné blokádě krčních obratlů a ke vzniku obloukovitých zad. Hybnost hlavy, nadále vychýlené vlevo dolů, byla trvale snížena. Také **výška** postavy zůstala o 3 až 4 cm nižší.

Jak asi vyhlížel Karel IV.?

2.část:

O příčinách onemocnění českého krále se ve staré literatuře můžeme dočíst **spoustu** protichůdných zpráv. Panovalo mínění, že Karel byl otráven. Německý kronikář Surdi de Selbach z doslechu připsal travičský pokus Karlovi mladšímu bratru Jindřichovi. Jiné staré verze tvrdí, že útok snad vedli dva **panovníkovi** komorníci. Kronikáři obviňovali dokonce i královnu Annu Falckou; **toužila** prý získat Lucemburkovo srdce a namíchala mu **špatně** nějaký **nápoj** lásky, který přidala do jídla. Ověřit, co se Karlovi skutečně přihodilo, bylo nemožné, a tak otázka zůstávala až do nedávna zcela otevřená. Ještě v r. 1962 vyslovil jinou hypotézu Ivan Lesný; krále patrně postihl zánět kořenů míšních nervů. Nové světlo na problém vrhl až antropologický a lékařský výzkum císařových ostatků, k němuž došlo v l. 1976 – 1977. MUDr. Emanuelu Vlčkovi se podařilo zjistit, že Karel r. 1350 s největší pravděpodobností prodělal úraz hrudní a krční páteře, způsobený buď **úderem** tupým předmětem, nebo pádem z výšky, např. z koně. Levá strana horních obratlů je změněna, vlastně zkrácena, přičemž blízké svaly a vazy vlivem krevních výronů **osifikovaly**. Úraz mohl být provázen otřesem míchy a poruchou v krevním zásobení této krajiny. Páteř tedy byla deformována, což se pak trvale promítlo do Karlova asymetrického držení těla a hlavy.

Na Lucemburkově kostře antropologové **nalezli** četné stopy po dalších zraněních. Jeden z úrazů **způsobil** například **viditelné** zkrácení levé paže. Po celou druhou půli života trpěl Karel dnou čili pakostnicí. Choroba výměny látkové se projevuje postupnou bolestivou dysfunkcí kloubů, degenerovaných hromaděním soli. Už jen maličkost: Jak se dozvídáme z kroniky M. Villaniho, král prý při audiencích rád řezával

proutí a měkké dřevo. Řezbářstvím zřejmě poskytoval úlevu a rehabilitaci nemocným kloubům.

(Podle P. Hory, Toulky českou minulostí II, Práce 1991; zkráceno)

Úkol: Nahrad' označená slova synonymy.

Jak asi vyhlížel Karel IV.?

1.část:

Řešení:

O příčinách onemocnění českého krále se ve staré literatuře můžeme dočíst **mnoho** protichůdných zpráv. Panovalo mínění, že Karel byl otráven. Německý kronikář Surdi de Selbach z doslechu připsal travičský pokus Karlovu mladšímu bratru Jindřichovi. Jiné staré verze tvrdí, že útok snad vedli dva **královi** komorníci. Kronikáři obviňovali dokonce i královnu Annu Falckou; **chtěla** prý získat Lucemburkovo srdce a namíchala mu **chybně** nějaký **lektvar** lásky, který přidala do jídla. Ověřit, co se Karlovi skutečně přihodilo, bylo nemožné, a tak otázka zůstávala až do nedávna zcela otevřená. Ještě v r. 1962 vyslovil jinou hypotézu Ivan Lesný; krále patrně postihl zánět kořenů míšních nervů. Nové světlo na problém vrhl až antropologický a lékařský výzkum císařových ostatků, k němuž došlo v l. 1976 – 1977. MUDr. Emanuelu Vlčkovi se podařilo zjistit, že Karel r. 1350 s největší pravděpodobností prodělal úraz hrudní a krční páteře, způsobený buď **ranou** tupým předmětem, nebo pádem z výšky, např. z koně. Levá strana horních obratlů je změněna, vlastně zkrácena, přičemž blízké svaly a vazy vlivem krevních výronů **zkostnatěly**. Úraz mohl být provázen otřesem míchy a poruchou v krevním zásobení této krajiny. Páteř tedy byla deformována, což se pak trvale promítlo do Karlova asymetrického držení těla a hlavy.

Na Lucemburkově kostře *antropologové* **objevili** četné stopy po dalších zraněních. Jeden z úrazů **zapříčinil** například **zřetelné** zkrácení levé paže. Po celou druhou půli života trpěl Karel dnou čili pakostnicí. Choroba výměny látkové se projevuje postupnou bolestivou dysfunkcí kloubů, degenerovaných hromaděním soli. Už jen maličkost: Jak se dozvídáme z kroniky M. Villaniho, král prý při audiencích rád řezával proutí a měkké dřevo. Řezbářstvím zřejmě poskytoval úlevu a rehabilitaci nemocným kloubům.

Práce s textem

Z předchozích textů uveď příklady charakteristiky:

1. Přímé:

2. Nepřímé:

3. Vnitřní:

4. Vnější:

Vypiš k obrázku zranění Karla IV. a označ je šipkami.

Která z následujících vět je

- a) faktem
- b) domněnkou
- c) zkreslující spekulací?

✗ *Panovalo mínění, že Karel byl otráven.*

✗ *Anna Falcká mu namíchala chybně lektvar lásky.*

Řezbářství zřejmě poskytovalo úlevu a rehabilitaci nemocným kloubům.

Řešení 1

✗ *Panovalo mínění, že Karel byl otráven.*

✗ *Řezbářství zřejmě poskytovalo úlevu a rehabilitaci nemocným kloubům.*

✗ *Anna Falcká mu namíchala chybně lektvar lásky.*

Proč na tělesných pozůstatcích většiny starých vládců jsou patrné stopy po mnoha zraněních?

Řešení 2

Tito vládcové byli většinou bojovníci, účastníci rytířských zápolení.

Jaká zranění „hrozí“ současným vládcům, politikům?

Řešení 3

Úrazy – sportovní, dopravní, běžné (pády...)

Ke kterému funkčnímu stylu byste ukázky zařadili a proč?

- a) prostě sdělovací
- b) odborný
- c) administrativní
- d) publicistický
- e) umělecký
- f) řečnický

Řešení 4

b) odborný

- ✗ spisovná čeština, věcnost, slohově a citově neutrální, ustálené obraty a formy, logičnost
- ✗ výklad, přednáška, referát, úvaha, odborný popis
- ✗

Ukázka životopisu Karla IV.

Karel IV.

český a německý král, římský císař

Narození: 14. 5. 1316, Praha

Úmrtí: 29. 11. 1378 , Praha, důvod: pneumonie, která byla důsledkem zlomeniny krčku kosti stehenní.

Český a německý král, římský císař Karel IV. se narodil 14.5.1316 v Praze, jako nejstarší syn Jana Lucemburského a Elišky Přemyslovny. Dostal jméno běžné u Přemyslovců – Václav. Pocházel z dynastie Lucemburků.

Uměl číst a psát, to nebylo v té době u panovníků běžné. Ovládal latinu, francouzštinu, italštinu a němčinu. Po francouzském králi Karlu IV. Sličném, který byl jeho kmotrem, přijal jméno Karel.

k 1333 – jmenován markrabětem moravským

1346 – korunován německým králem

1347 – korunován králem českým a římským císařem

Manželky: Blanka z Valois, Anna Falcká, Anna Svídnická (matka Václava IV.), Alžběta Pomořanská (lámala meče)

Zásluhy Karla IV.:

Ovlivnil osud české země i celé střední Evropy. Praha se díky němu stala politickým centrem a sídlem vzdělanosti. Upravil vztah českého státu k říši Zlatou bulou /1356/, která mimo jiné stanovovala právo svobodné volby českého krále pro případ, že by panovnický rod vymřel. Karel také založil novou státní instituci – Země Koruny České. Ta byla nadřazena českému králi i stavovské obci. Za svůj život dal Karel IV. vybudovat nový královský palác, založil Nové Město v Praze, zařídil pokračovací práce na chrámu Sv. Víta, nechal postavit Karlův most a hrad Karlštejn, založil řadu klášterů. Jeho zásluhou vznikla v Praze první univerzita ve střední Evropě - Karlova univerzita (1348). Karel IV. dovedl svým vladařským uměním hospodářství českých zemí k prosperitě.

Které zranění zmíněné v životopise nebylo zmíněno v předchozím textu?

Řešení 1

Smrtelné zranění – zlomenina krčku kosti stehenní.

a) V jakém věku Karel zemřel?

b) Kolik měl manželek?

c) Ve kterém roce založil Karlovu univerzitu?

Řešení 2

a) 62 let

b) 4

c) 1348

S využitím všech textů sepiš s Karlem IV. fiktivní interview o osmi otázkách a osmi odpovědích.

Charakteristika: Jedna až dvě hodiny literatury 8. nebo 9. ročníku, soutěž do pracovních listů + oprava s učitelem doplněná o výklad. Cílem je procvičit čtenářské strategie (kompetence k řešení problémů), dále rozvíjí zejména kompetence komunikativní (rozumění textu, diskuze, tvorba...).

Pomůcky: pracovní listy, powerpointová prezentace, dataprojektor, psací potřeby

Postup:

- 1) **žáci na tabuli vypíší všechna hesla spojená s osobou Karla IV.**
- 2) učitel přečte 1. část ukázky
- 3) žáci pracují s pracovními listy
- 4) učitel seznámí žáky se správným řešením, svým hodnocením, společně procházejí úkoly z prezentace, provádí vyhodnocení, shrnutí.

ODKAZY:

- ✖ Jak asi vyhlížel Karel IV.?, P. Hora, Toulky českou minulostí II, Práce 1991
- ✖ <http://www.panovnici.cz/karel-iv>
- ✖ [http://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_IV.](http://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_IV)